

MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARIDA EKOLOGIK TARBIYA BERISHDA INNOVATSION YONDASHUVLAR

Atashov Ajiniyaz Shaniyazovich

Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Dauletova Aygerim Aleuatdinovna

"Ekologiya" mutaxassisligi bo'yicha magistraturaning 1-bosqich talabasi

Berdaq nomidagi Qoraqalpoq davlat universiteti

Annotatsiya. *Mazkur maqolada maktabgacha ta'lim muassasalarida ekologik tarbiya jarayonini takomillashtirishda innovatsion yondashuvlardan foydalanish masalalari yoritilgan. Shuningdek, bolalarda tabiatga mehr-muhabbat, ekologik ong va madaniyatni shakllantirishda zamonaviy pedagogik texnologiyalar, axborot vositalari hamda interfaol metodlarning o'rni tahlil etilgan.*

Kalit so'zlar: *ekologik tarbiya, innovatsion yondashuv, maktabgacha ta'lim, ekologik madaniyat, STEAM, loyiha metodi, raqamli texnologiyalar.*

ИННОВАЦИОННЫЕ ПОДХОДЫ К ОСУЩЕСТВЛЕНИЮ ЭКОЛОГИЧЕСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ В ДОШКОЛЬНЫХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ УЧРЕЖДЕНИЯХ

Аташов Ажинияз Шаниязович

Доктор философии по педагогическим наукам (PhD), доцент

Даулетова Айгерим Алеуатдиновна

Студентка 1 курса магистратуры по специальности «Экология»

Каракалпакский государственный университет им. Бердаха

Аннотация. *В статье рассматриваются вопросы применения инновационных подходов к совершенствованию процесса экологического образования в дошкольных образовательных организациях. Анализируется роль современных педагогических технологий, информационных средств и интерактивных методов в формировании у детей любви к природе, экологического сознания и культуры.*

Ключевые слова: *экологическое образование, инновационный подход, дошкольное образование, экологическая культура, STEAM, проектный метод, цифровые технологии.*

Bugungi kunda insoniyat oldida turgan global ekologik muammolar — iqlim o'zgarishi, tabiiy resurslarning kamayib borishi, atmosfera hamda suv havzalarining

ifloslanishi — yosh avlodni ekologik madaniyat ruhida tarbiyalash zaruratini yanada kuchaytirmoqda. Atrof-muhitni muhofaza qilish va tabiiy boyliklardan oqilona foydalanish masalalari har bir davlatning barqaror rivojlanish strategiyasida ustuvor yo‘nalishlardan biri sifatida e‘tirof etilmoqda. Shu bois maktabgacha ta‘lim tashkilotlarida ekologik tarbiya jarayonini innovatsion yondashuvlar asosida tashkil etish, bolalarda tabiatga nisbatan mehr, g‘amxo‘rlik va mas‘uliyat tuyg‘ularini shakllantirish muhim ahamiyat kasb etadi.

Maktabgacha yosh davri — bu shaxsning ekologik ongini shakllantirishda hal qiluvchi bosqichlardan biridir. Aynan shu davrda bola atrofdagi olamni his etadi, tabiiy jarayonlarni kuzatadi va o‘z harakatlarining tabiatga ta‘sirini anglay boshlaydi. Shu sababli tarbiyachilar ekologik ta‘lim-tarbiya jarayoniga innovatsion pedagogik texnologiyalarni, interaktiv o‘yinlarni, tadqiqot faoliyatini hamda loyihaviy yondashuvlarni keng joriy etishlari zarur. Bunday yondashuv bolalarning kuzatuvchanligi, ijodkorligi, mustaqil fikrlash qobiliyatini va ekologik mas‘uliyatini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Innovatsion yondashuv — bu ta‘lim-tarbiya jarayoniga yangicha, ijodkorlik va zamonaviy texnologiyalar asosida qarash bo‘lib, an‘anaviy metodlardan tashqari o‘yin, loyiha, raqamli resurslar va tajribalar orqali bolalarda ekologik tafakkurni shakllantirishga qaratilgan. Bunday yondashuv maktabgacha yoshdagi bolalarning tabiatni anglash, kuzatish va muhofaza qilishga bo‘lgan qiziqishini oshiradi.

Innovatsion faoliyat yo‘nalishlari- STEAM yondashuvi tabiiy hodisalarni o‘rganishda fan, texnologiya, muhandislik, san‘at va matematikani integratsiyalashga asoslanadi. Masalan, “Yomg‘ir qanday hosil bo‘ladi?” mavzusida suvning bug‘lanishi va kondensatsiya jarayonlarini oddiy tajriba orqali kuzatish orqali bolalar ilmiy tafakkurini rivojlantiradi.

Maqsad: bolalarda suv aylanishi haqida dastlabki tushunchani shakllantirish.

Jarayon: shisha idishga issiq suv quyilib, ustiga shaffof qop yopiladi. Bir necha daqiqadan so‘ng suv tomchilari hosil bo‘ladi.

Tahlil: bolalar bu hodisani yomg‘ir hosil bo‘lishi bilan bog‘laydi.

Natija: fan, tabiatshunoslik, san‘at va kuzatuv integratsiyalanadi.

Ekologik loyiha faoliyati- bolalar bilan “Yashil burchak”, “Gul ekamiz”, “Tabiatni asraymiz” kabi loyihalarni amalga oshirish ekologik amaliy ko‘nikmalarni rivojlantiradi (Jadval 1).

1-jadval. Ekologik ko'nikmalarni rivojlantirish uchun ekologik loyiha

Loyiha nomi	Maqsadi	Jarayoni	Tahlili	Natijasi
Yashil burchak	O'simliklarni parvarish qilish, g'amxo'rlikni shakllantirish	Guruhda o'simliklar ekish va parvarish qilish	Bolalar tabiatga g'amxo'rlikning ahamiyatini tushunadilar	Mas'uliyat, mehnatsevarlik va tabiatni sevisish hislari rivojlanadi
Tabiatni asraymiz	Atrof-muhitni toza saqlash odatini singdirish	Chiqindilarni saralash, tozalash aksiyasi	Bolalar ekologik mas'uliyatni anglaydilar	Chiqindilarni ajratish va tozalikka e'tibor shakllanadi
Gul ekamiz	Tabiatga mehr uyg'otish	Bolalar ota-onalar bilan birgalikda gul ekadi	Mehnat orqali go'zallik yaratilishini tushunadilar	Tabiatni sevisish va mehnat madaniyati rivojlanadi

Raqamli ta'lim vositalari- raqamli texnologiyalar ekologik tarbiyani bolalarga yaqin, qiziqarli shaklda o'tkazish imkonini beradi. Multfilmlar, interaktiv dasturlar, virtual ekskursiyalar orqali bolalar:

- tabiatni virtual tarzda his etadi;
- ekologik jarayonlarni kuzatadi;
- ekologik madaniyatni o'yin tarzida o'zlashtiradi.

O'yin texnologiyalari- didaktik o'yinlar bolalarda ekologik tushunchalarni amaliy tarzda mustahkamlaydi.

Misollar:

- “Ekologik loto” – hayvonlar va o'simliklarni yashash muhitiga qarab ajratish;
- “Toza havo do'sti” – havo ifloslanishiga ta'sir qiluvchi holatlarni farqlash;
- “Tabiatni asraymiz” – bog'cha hududida chiqindilarni saralash va o'simliklarni parvarish qilish.

Bu o'yinlar orqali bolalarda ekologik bilim, muloqot, hamkorlik va mas'uliyat hissi rivojlanadi.

Integratsiyalashgan mashg'ulotlar- ekologik mavzularni nutq o'stirish, san'at, matematika va musiqa bilan uyg'unlashtirish bolalarda ijodkorlik va tafakkurni rivojlantiradi. Masalan, “Daraxtlar kuylaydi” mashg'ulotida bolalar rasm chizish, qo'shiq aytish va suhbat orqali tabiat go'zalligini his etadilar.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida ekologik tarbiyani innovatsion yondashuvlar asosida tashkil etish bolalarda ekologik ong va madaniyatni shakllantirishda yuqori samaradorlik beradi. STEAM yondashuvi, loyiha faoliyati, raqamli texnologiyalar va

o'yin metodlari orqali ta'lim jarayoni interaktiv va qiziqarli tus oladi. Bu esa ekologik bilimlarni hayotiy ko'nikmalarga aylantirish, tabiatga mehr-muhabbat va mas'uliyat hissini mustahkamlashga xizmat qiladi. Innovatsion yondashuvlar yosh avlodni ekologik jihatdan yetuk, tabiatni asraydigan shaxs sifatida voyaga yetkazish uchun mustahkam poydevor yaratadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Turdaliyeva M. A. (2025). Maktabgacha yoshdagi bolalarga ekologik ta'lim-tarbiya berish masalalari . Ta'lim Innovatsiyasi Va Integratsiyasi, 43(1), 41-44. <https://scientific-jl.com/tal/article/view/8074>
2. Jo'rayeva X. Sh. (2025). Bolalarda ekologik madaniyatni shakllantirish. Tadqiqotlar, 70(1), 167-168. <https://journalss.org/index.php/tad/article/view/1131>
3. Hoshimova D., Mahmudova Z. Barqaror rivojlanish kontekstida maktabgacha ta'lim: bolalarda ekologik ongni shakllantirish. (2025). Maktabgacha va maktab ta'limi jurnali, 3(6). <https://doi.org/10.5281/zenodo.15726395>
4. Maxmudova , N. . (2025). Bolalarda ta'limiy o'yinlar orqali ekologik tarbiyani shakllantirish metodikasi. Академические исследования в современной науке, 4(10), 22–30. извлечено от <https://inlibrary.uz/index.php/arims/article/view/69949>